

EPITAF NOVINSKOJ KRITICI

PREMIJERE
RAZGOVORI
PROTUKRITIKA
MEĐUNARODNA
SCENA
FESTIVALI
TEMAT
PRODUKCIJA
ISTRAŽIVANJE
TEORIJA
SJEĆANJA

Jasen Boko,
Zapisi iz kazališnog (su)mraka,
Profil, 2008.

Jasen Boko jedan je od posljednjih mohikanaca hrvatske kazališne kritike koji je u proteklih petnaest godina sustavno otvarao prozor u teatarski svijet europske bolje kazališne budućnosti, ali istodobno neumorno ukazivao na neiskorjenjive probleme domaće teatarske realnosti. I sve to ne u stručnom časopisu, nego na stranicama tiražnog dnevnika između redaka crne kronike i sveprisutnog i nadirućeg sportskog bloka. Boko je dugi niz godina desk Slobodne Dalmacije neumorno punio kulturnim sadržajima prvoga reda, sve dok uredništvo tog dnevnog lista nije zaključilo da "kultura ne prodaje novine" pa samim time i za materijal, poput ovog okupljenog u knjizi, više nije bilo mjesta. Takva situacija nije specifikum *Slobodne*, ozbiljne kazališne kritike i intervjui objavljuju se još jedino u riječkom Novom listu, ali i tamo prilično neredovito i nesustavno. Svi drugi veći dnevni listovi kazalištu posvećuju povremeno jednu karticu teksta,

osim ako se, naravno, ne radi o privatnom životu nekog kazalištarca koji svoju popularnost duguje kakvoj trećerazrednoj televizijskoj sapunici. Knjiga *Zapisa iz kazališnog (su)mraka* tako je u isto vrijeme podsjetnik na tranzicijsko razdoblje hrvatskog i europskog teatra na prijelazu stoljeća, kao i svojevrsni epitaf studioznom novinarskom praćenju teatra u hrvatskim dnevnim novinama.

Knjige ukoričenih kritika i eseja o teatru nisu rijetkost u hrvatskoj teatrologiji, od Marinkovićevih *Gesta i grima* sa do Foretićeve *Iluzije (koja nije opsjena)*. Takva forma zanimljiva je baš zbog specifične geneze materijala. Naime, ukoliko se djelo ne dopunjava naknadnim kritičkim vrednovanjima i zaključcima, što u Bokinoj knjizi nikako nije slučaj, takva zbirka vrlo uvjerljivo pokazuje kritičarov moralni kredibilitet i polje interesa, kao što pruža i uvjerljivu atmosferu vremena o kojem piše. Bokin kritičarski stil nije fah-idiotiski vezan isključivo uz larparlartističko propitivanje teatarske estetike, nego svojim većim dijelom zadire i u politički kontekst koji takvu estetiku okružuje i hrani pa ova knjiga može biti zanimljiva i onima koji nisu prvenstveno ljudi od teatra, a zanimaju ih osebnije hrvatske kulturne strategije u posljednjih petnaestak godina.

Ime knjige nije izabrano slučajno. Dok se, naime, zbirka ukoričenih kritika Borisa Senkera zove, vrlo slično, *Zapisi iz zamračenog gledališta*, Bokin naslov, koji zapise vadi iz kazališnog (su)mraka, otkriva njegov specifični, zajedljivi i "grintajući" stil koji je svojstven mnogim dalmatinskim mudracima, između ostalih i svojevrsnom mu prethodniku, nedavno preminulom Anatoliju Kudrjavcevu. Teatarski sumrak koji polako ide k potpunom zamaćenju plodno je tlo za Bokin cinizam i duhovitu ironiju, kojima se suprotstavlja stoljetnim domaćim glupostima i za bludama. Pisac tako u svojim zapisima tumači ulogu kritičarskog ekvivalenta doktora Housea iz televizijske serije, koji iako se čini beskraino zgađen hrvatskom teatarskom žabokrećinom, ipak na neki čudan način voli te svoje bolesnike, u ovom slučaju glumce i redatelje o kojima piše.

Prvi dio knjige nosi naslov "Tekstovi o kazalištu" i sadrži velik broj osvrti na teme o kojima se razgovaralo i pisalo, i u kazališnim bifeima i u stručnim časopisima. Fenomen brijunskog teatra Ulysses i misteriji njegova financiranja, otkaz Saši Broz u Puli i Snježani Banović u Zagrebu te rad Mladena Tarbuka na čelu središnje hrvatske

kazališne kuće, neke su od tema koje potiču Boku na pisanje. Budući da živi u Splitu, a i *Slobodna* je splitski dnevnik, nekoliko tekstova posvećeno je i kritičarovima malim osobnim ratovima protiv čelnih ljudi splitskog HNK-a, Mani Gotovac i Milana Štrljica, koji su u Boki uvijek imali ravnopravna suparnika u raspravama oko estetike i ekonomije njihovih upravljanja. Posebno su vrijedni tekstovi za koje je nezamislivo da su objavljivani u dnevnim publikacijama, a govore o fenomenu nove europske drame ili opisuju kratku povijest šoka u kazalištu. Prvi blok u knjizi zatvara tekst koji nije objavljen u *Slobodnoj*, već u časopisu u kojem izlazi i ova kritika, a u kojem je na iznimno informativan način sažet sav problem estradizacije u hrvatskom teatru.

Središnji dio *Zapisa* čine kritike predstava odgledanih od 2001. do 2006. godine, uglavnom u Splitu, Zagrebu i Dubrovniku. U izboru kritika koje su ušle u zbirku krije se i jedina veća zamjerka knjizi, jer autor uglavnom bira negativno intonirane kritike, koje su sočnije i duhovitije napisane, budući da je uvijek zahvalnije pisati o onome što je toliko loše da žircira nego o predstavama koje su dobre, ali ne i oduševljavajuće. U bloku od šesnaest kritika samo su tri pozitivno intonirane, za sjajne predstave: *Nosi nas rijeka* Nenni Delmestre, *Fragile* Matjaža Pograjca i *Radionicu za šetanje, pričanje i izmišljanje* dvojica Jelčić-Rajković, a sve ostale obilježene su naslovima "Kome je to trebalo?", "Nemušti partizanski skeč", "Uzaludni kazališni košmar", "Puno vike ni za što" i sličnima. Iako takav izbor uvjerljivo pokazuje autorovu duhovitost i vještinu pisanja, čini se kako daje djelomično iskrivljenu sliku o hrvatskom teatru u to vrijeme, budući da je u tih pet godina bilo ipak malo više kvalitetnih projekata nego što bi se to iz Bokinih *Zapisa* dalo naslutiti.

Zapisi iz kazališnog (su)mraka završavaju zbirkom razgovora s istaknutim hrvatskim i europskim glumcima, redateljima i piscima, u kojoj se Boko od namrštenog grintavca pretvara u istinskog kazališnog zaljubljenika i entuzijasta. Iznimno upućen i vješt u provociranju iskrenih reakcija sugovornika, Boko u posljednjem dijelu knjige okuplja svojevrsni "best of" europskih kazališnih pregoaca i s njima vodi opušteno razgovore u kojima daje naslutiti odgovore na mnoga pitanja postavljena u prva dva poglavlja. Teme u razgovorima nikad nisu autistično

teatarske pa tako Vjeran Zuppa daje zanimljivu dijagnozu moderne hrvatske ljevice, a Mate Matišić se osvrća na svakodnevicu koja ga nadahnjuje za pisanje. Intervjui stranih kazalištarca fokusirani su uglavnom na njihove umjetničke vizije, od klasičarske zatvorenosti Kame Ginkasa do mladenačke energije Arpada Schillinga i Thomaša Ostermeiera.

Kritičarski, teoretičarski i novinarski rad Jasena Boka u *Zapisima iz kazališnog (su)mraka* dojmjljiva je sinteza promišljanja teatra, ispisana ciničnim i žovijalnim stilom, bez političke demagogije i pritajenih ciljeva. Najbolje što možemo poželjeti autoru i posebno novinskoj kući u kojoj je objavljivao jest da za desetak godina izide nastavak ove knjige. Nažalost, trenutačno to izgleda kao nemoguća misija.